

Oapmehašbagadus

Dieđut oapmehašdoarjaga birra Botkyrka gieldda
sosiálahálddahas ja dikšo- ja fuolahushálddahas

Álgu

- Dutnje gii humat suomagiela, meänkieli dahje sámegiela
- Oapmahašbagadusa sisdoallu
- Oapmahašdoarjaga birra
- Gii rehkenasto oapmahažžan?
- Láhavuodđuduvvon doarjja

Gieldda oapmahašdoarjja

- Oapmahašperspektiiva
- Bearašperspektiiva
- Mánnáperspektiiva
- Geainna sáhtán váldit oktavuoda?
- Oapmahašdoarjaga oktavuodadieđut
- Oapmahašdoarjja vehkiin
- Eará doarjagat gielddas
oapmahaččaide
- Oapmahašdoarjagat eará lágideddjiin
- Oapmahašváldi & boahtteáiggefápmudus
- Buorre almmái/hálddašeaddji
- Oainnut, váidagat ja guoddaleapmi
- Dárkkistus dikšui ja fuolahussii (Inspektionen för vård och omsorg IVO)

Álgu

Dutnje gii humat suomagiela, meänkieli dahje sámegiela

Suomagiela hálddašangiela

Botkyrka lea suomagiela hálddašangiela. Dat mearkkaša ovdamearkka dihte ahte don gii áiggut sáhtát geavahit suomagiela go válddát oktavuoda gieldda bargiiguin. Dus galgá leat vejolašvuohta oažžut vástádusa suomagillii, sihke njálmálaččat ja čálalaččat.

Suomagiela hálddašangiellan lea Botkyrka gieldda geatnegahttot:

- Bargat dan ala ahte gávdnojit bargit geat máhttet suomagiela, muhto maiddá ahte gávdnojit bargit geat máhttet meänkieli ja sámegiela. Bargat dan ala mearkkaša ahte hálddašaneiseváldi aktiivvalaččat galgá gozihit dárbbu bargiide geat máhttet daid gielaide ja go lea dárbu aktiivvalaččat ohat dakkár bargiid.
- Fállat ovdaskuvlla ja boarrásiidfuolahusa, mii lea áibbas dahje buorre muddui suomagillii, jus oktage hálddašanguovllus háliida dan. Vel rabas ovdaskuvlanai suomagillii galgá ordnejuvvot jus gávdno beroštupmi dasa.

Min boarrásiidda

Botkyrkas gávdnojit guokte dikšo- ja buhcciidruovttu main leat suoma ossodagat. Dat leat Silverkronan Tumbas ja Alby Äng.

Njuolggooktavuohta suomagillii

Tullinge mielássikantuvrras Tullinge guovddážiis bargá okta suomagielat servodatbagadeaddji.

Ovttaskas olbmoss lea vaikko goas riekti váldit oktavuoda Botkyrka gielddain suomagillii njálmálaččat čálalaččat, ja oažžut vástádusa suomagillii. Dat ii mearkkaš ahte álo gávdnojit suomagielat bargit sajis muhto mii giellan geahččalit ocalit vuogas čovdosiid daid dárbbuid mielde mat čuožžilit.

Dán oapmahašbagadusa sisdoalu birra

Dát bagadusas lea Botkyrka gieldda sosiála-, ja dikšo- ja buhcciidhálldahusas oktasaš dieđut. Sisdoallu lea vuodđuduvvon dahje vižžon njuolga organisašuvnnaid ruovttosiiddus dahje deaddiluvvon diehtujuohkinmateriálas. Áššesisdoallu ii lea rievdaduvvon, dušše heivehuvvon gielaide vai teaksta šaddá eambbo ollislažžan.

Váldde álo oktavuoda guoskevaš organisašuvnnain sihkkaruššan dihte ahte leat ođđaseamos dieđut.

Botkyrka oapmahašdoarjja

Oapmahašdoarjja gávdno dudden várás du geas lea lagas oktavuođa olbmui gii dárbbša doarjaga. Gávdnojit olu iešguđetlágan doarjagat mánáide, nuoraide ja rávis olbmuide.

Oapmahašdoarjja lea du várás geas lea lagas oktavuohta olbmui geas lea psyhkalaš dávda, juogalágan doaibmavádjitvuohta, guhkilmas dávda, boasttogeavaheapmi, sorjavašvuohta dahje agi geažil dárbbša doarjaga.

Oapmahašdoarjja addojuvvo dábálaš bálvalussan dahje veahkkin (geahča siidu 8 ja siidu 14).

Gii rehkenasto oapmahažžan?

Oapmahaččain oaivvilduvvo isit, eamit, váhnen, ovddasmorašteaddji, mánná, oappát, vieljat, skihpárat, ránnját, bargoustit, áhkku ja áddjá. Ovdamearkka dihte sáhtta mánná dárbbšit máhtu ja doarjaga jus eatnis dahje áhčis lea dávda, doaibmavádjitvuohta dahje lea boasttogeavaheadji.

Nationellt Kompetenscentrum Anhörigas (NKA) teavsttain geavahuvvo sátni mearkkašumis olmmoš gii dikšu dahje doarju lagas olbmo. Lagas olmmoš lea dat olmmoš gii dárbbša doarjaga.

Láhkanannejuvvon doarjja

Oapmahašdoarjja, lea gávdnon suohkanlaš bálvalussan olus jagiid, muhto 2009 rájes šattai dat lágalaččat geatnegasvuohtan buot suohkaniidda (Socialtjänstlagen), mii mielddisbuktá ahte buohkat geat dikšot dahje dorjot soapmása geas lea dávda, alla ahki dahje doaibmavádjitvuohta, galget rehkenastot oapmahažžan.

Gieldda oapmahašdoarjja

Oapmahažžan sáhtát don muhtun muddui oazžut doarjaga bálvalusfálaldahkan (oahppu, joavkodeaivvadeamit, lágidemiid) ja muhtun muddui sáhtát ohcat doarjagiid veahkkái (iešguđetlágan veahki alcet ja iežat lagamužžii). Gieldda bálvalusfálaldat lea nuvtá (muhtun doaimmat ja lágideamit sáhttet dattetge máksit) ja veahkkái sáhtta leat čadnon divat.

Oapmahašperspektiiva

Áimmahuššan dihte oapmahačča vuoigatvuođaid dikšui ja ovddasmorrašii, lea Socialstyrelsen (2016) hábmen vassis čuoggáid mat galget bagadit doaimmahusaid. Dát čuoggát gohčoduvvojit "oapmahašperspektiivan" ja vuodđun leat ehtalaš, kultuvrralaš ja gaskavuodalaš bealit:

- Ovttasbargu oapmahaččain
- Fállat oapmahažžii leat oasálaš čielggadeamis
- Váldit vuhtii oapmahačča oainnuid go árvvoštallá dárbbu ja čađaheami
- Čielggadit oapmahačča dárbbu ja juohkit dieđuid suohkana doarjaga birra

- Jeavddalaš oktavuoha
- Gozihit ahte buohccedikšu ja sosiálabálvalus ovttasbarget.
- Ahte oapmahaš vuostaiváldojuvvui su eallindilálašvuoda árvvusatnimiin/vuhtiiváldiin masa maiddá gullá etnalaš ja kultuvrralaš gullelašvuoha.

Bearášperspektiiva

Dát perspektiiva hukse viidáseappot oapmahašperspektiivii ja mielddisbuktá ahte virggálačča vuolggasadji lea ahte buot olbmot riegádit, ellet ja leat sorjavaččat oktavuodain earáiguin. Bearáš lea dat man birra mii dávjjimusat jurddašit dán oktavuodas. Lea sáhka ipmirdit ja oaidnit lotnolasvuoda oktavuodain, bargat oažžut oktavuhtii vuodđuduvvon lahkoneami sihke gieđahallamis ja maiddá divššu ja ovddasmorraša doaimmaheamis. Ráhkadit vejolašvuoda searvamii, ovttasbargamii ja gulahallamii gaskal oapmahaččaid, geavaheaddji ja virggálaččaid.

Symptoma ja diagnosa váikkuha buohkaide ovttá bearrašis, muhto ii seamma láhkái. Oažžut máhtu ja dieđuid ja vejolašvuoda ságastallat iežas fearániid ja vásáhusaid birra bearášlahtun lea čájehuvvon leat deatalaš eastadan dihte streassa ja heajos dearvvašvuoda.

Mánáidperspektiiva

1/1 2020 rájes lea mánáidkonvenšuvna ruođa láhka ja dát máksá ahte mánáid oainnut ja vásáhusat galget fátmastuvvot čielggademiide, veahkkái ja doaimmaide. Čoahkkáigesson lea mánáidkonvenšuvna dán birra;

- Buot mánáin lea seamma rievttit ja leat ovttáárvosaččat. Ii oktage máná galgga bádjegeahčut.
- Máná buoremus galgá álo leat vuosttažin buot doaimmain mat gusket mánái.
- Mánás lea riekti eallit ja ovdánit.
- Mánás lea riekti muitalit mo son háliida sus galgá leat. Olles olbmot galget guldalit máná ja vuhtiiváldit máná.
- Mánáin geain lea doaibmavádjitvuoha galget leat seamma rievttit go eará mánáin.

Dan sáhtta fas čilget golmma oasis; rávis olbmuid perspektiiva mánái, mánáid perspektiiva ja mánáid vuoigatvuodát. Botkyrkas gávdno sierra mánáidáittardeaddji geainna sihke mánát ja rávis olbmot sáhttet váldit oktavuoda jearrat. Mánáidáittardeaddji bargu lea:

- Bearráigeahččat mánáid ja nuoraid dárbbuid ja beroštumiid go ollesolbmot mearridit
- Muitalit ja oahpahit ON:a mánáidkonvenšuvna birra.
- Bearráigeahččat áhte ollesolbmot guldalit maid mánát ja nuorat muitalit.
- Ovddidit čoahkkimiid nuoraid ja politihkkáriid gaskkas. Oktavuodaváldin: Natsnet Kiflemariam, Telefovdna: 08-530 615 77

Geainna sáhtán váldit oktavuoda váldit

Áššemeannudeaddji

Gávdnojit iešguđetlágan áššemeannudeaddji gielddas. Oktasaš lea ahte sii vuostáiváldet ja čielggadit ohcamiid oažžut veahki (gohčoduvvo dávjá doarjja) ja čuovvolit juolluduvvon veahki.

Veahkki sáhtta leat buot ekonomalaš doarjaga ohcama rájes, ruovttubálvalussii dahje boarrásiidásodahkii. Áššemeannudeaddji sáhtta addit vuođđodieđuid oapmahašdoaimmaid ja oapmahašdoarjagiid birra.

Ássiidguovddáš

Don sáhtat oažžut bagadeami ja doarjaga du guovllu ássiidguovddášis persovnnalaš deaivvademiin. Servodatráđdeaddi vástida gažaldagaid ja addá bagadusa gieldda doaimmaid ja myndighetssverige (ruoŧaeisseválddi) birra ja gieđahallá dihto gieldda áššiid.

Du sáhtat ovdamearkka dihte oažžut veahki ipmirdit reivviid ja mearrádusaid, deavdit skoviid, ja veahki hábmet guoddaleami jus du mielas orru mearrádus boastut. Kantuvrras gávnnat maiddái dieđuid daid bálvalusaid ja doarjagiid birra maid gávdnojit iešguhtege ahkásaččaide dahje jus dus lea doaibmavádjitvuolta.

Don sáhtat oažžut veahki ohcat:

- ovdaskuvlii, skuvlii ja astoáiggeruktui
- mátkeveahki ja riikkamátkeveahki
- orustanlobi olbmuid geain lea doaibmavádjitvuolta
- gielddalaš láigodáhkádusa

Oapmahaš boarrásat olbmuid, olbmuid geain lea heajos muitu/kognitiiva dávda (demeansa) dahje doaibmavádjitvuolta (LSS).

Dearvašvuođa- ja fuolahushálddahas lea oapmahašovttasteaddji. Oapmahašovttasteaddji bargu lea juhkkon golmma sadjái. Vuosttaš oassi lea organiseret, muhtun muddui doaimmahit ja evalueret oapmahašdoaimmaid. Dat sáhttet ovdamearkka dihte leat logaldallamat, ságastallamat ovttaskas olmuin, joavkodoaimmat dahje ráđđeaddin telefonna. Nubbi oassi guoská hálddahas bargiid oahpahepmái ja loahpalaččat birasgozihit, ovttasbargat ja ovdánahttit oapmahašdoarjaga. Oapmahašovttasteaddji váldobargu lea nuppiin sániin gávpeorienterejuvvon, ii áššeorienterejuvvon.

MEARKKAŠ! Oapmahašovttasteaddji ii leat beassanlohpi du lagamučča journalaide, muhto lea okta bálvalusdoaimma.

Individuála ságastallamat oapmahašovttasteddjiin

Don sáhtat dingot olles 5 ságastallama oapmahašovttasteddjiin.

Ságastallamat eai leat dokumenterejuvvo ja leat gáhttejuvvon jávohisvuođageaskkuin, muhto ii jus lea fuolastuvvan máná geažil dahje jus leat láchkarihkumat maiguin šaddá unnimusat jagi

giddagassii. Dalle lea dieđihangeasku. Ságastallamat sáhttet leat telefovvna dahje video bokte dahje fysalaččat. Lea dábálaččat johtileabbo gulahallat telefovvnas.

Diimmut fertejit dingojuvvot ovdal ja dáppe eai leat fáhkkaáiggit. Ságastallamiid ii sáhte buohtastahttit ráđđeaddinságastallamiiguin dahje terapiijain, muhto dáhpáhuvvá nuppiin olbmuiin gii dovdá oapmahašsuorggi ja sáhtta guldalit, addit doarjaga, bagadusa ja dieđuid. Jus dárbbasat, sáhtát dáhttu dulkka.

Oktavuodadieđut oapmahašovttasteaddjái dikšo- ja fuolahusossodagas

Telefovvdanummar; 08-530 610 69. Mital nama ja nummara vai oapmahašovttasteaddji beassá duinna váldit oktavuoda nu jođanit go vejolaš.

e-boasta; anhorigstod@botkyrka.se

Oapmahaš olbmuid geat leat psyhkalaš buohccit ja sorjavaččat.

Jus leat rávis olmmoš gii leat oapmahaš soapmásii geas lea psyhkalaš doaibmavádjitvuohta, de sáhtát váldit oktavuoda sosiálapsykhialaš vuostáiválddáhagain oažžut eambo praktihkalaš dieđuid.

Ringge 08–530 617 66 dahje gieldda telefovdnaguovddáži, telefovvdanummar 08-530 610 00.

Jus leat rávis olmmoš gii leat oapmahaš olmui geas lea sorjavašvuohta dahje lea boasttogeavaheaddji, sáhtát don ohcat doarjaga Rávis olbmuid ovttadagas. Ringge sorjavašvuođaráđđeaddimii mas lea telefovvdanummar 0727-03 79 90 vai beasat diehtit makkár doarjaga ja veahki don gii leat oapmahaš sáhtát oažžut.

Jus leat go vuollil 18 jagi ja oapmahaš soapmásii geas lea sorjavašvuohta dahje lea boasttogeavaheaddji, sáhtát lohkat eambo movt veahkeha mánáid ja nuoraid fálu « Omsorgs & socialt stöd» (Ovddasmoraš & sosiála doarjja) vuolde dás.

www.botkyrka.se

Oapmahaš doarjja vehkiin (helpen) sidjiide geat addet fuolaheami iežaset ruovttus

Du ja du lagamus sáhttibeahhti ohcat veahki áššemeannudeaddji luhtte dahje ovttadagaid vuostáiváldinbáikkis.

Geavat skovi dahje e-bálvalusa «Søknad om bistand etter sosialtjenesteloven, SoL» (Veahki ohcan sosiálalága mielde) mii sáhtta dahkkot elektrovvnalaš skoviin neahttsiidus, telefovvna bokte 08-530 610 00 dahje du ássiidguovddáži.

Don gii divššut iežat lagas oapmahačča ruovttus sáhtát oažžut veahki helpemii boarrásiidfuolahusas. Doarjja lea fidnemis vai don sáhtát vuoinjastit ja oažžut vejolašvuođa veahá áiggi alcet..Don ja/dahje du lagamus máksibehtet divada dakkár veahki ovddas. Man olu dat máksá lea sorjavaš du

oapmahačča sisabođus ja man olu veahki don oaččut. Don sáhtát riŋget ássiidguovddáži ja dáhttut divatovddasvástideaddjis eambo dieđuid.

a) Oanehisáigeásson / lotnolas dikšu fuolahus- ja buhcciidruovttus

Jus du lagamus dárbbáša gaskaboddosaš liige fuolaheami , sáhtá son oažžut oanehisáiggesaji dahke háve (oanehisáiggeláhčín) dahje eanet máhcevaš dáhpáhusain guhkit áiggi (lotnolas fuolaheapmi). Oanehisáiggesadji/lotnolas fuolaheapmi sáhtá du lagamus oažžut jus don bákkuš šattat vuolgit oanehisáigái dahje jus don dárbbášat máhcevaš helpema muhtin áigodagaid. Dat sáhtá maidái leat ahte du lagas oapmahaččat lea hui návccaheame maŋgil go lea leamaš buohcceviesus ja dárbbáša liige fuolaheami.

á) beavedoaimmat

Beavedoaimmas sáhtá du lagamus boahit eret muhtun áigái, deaivat earáid ja leat fárus iešguđetlágan doaimmain. Beavedoaimmaid sáhtá galledit ovtta gitta viđa geardde vahkus sorjvaš dárbbus. Lea maidái vejolaš oažžut veahki mátkkoštít ruoktot ovdan beavedoaimmain.

b) Ruovttubálvalus – doarjja ruovttus

Jus dus lea hirbmat čuoheci fuolahusdilli, de sáhtá ruovttubálvalus váldít badjelasas fuolahusovddasvástádusa du lagamužži beaivet, eahkes dahje vahkkoloahpaid, vai don oaččut áiggi alccet olggobealde ruovttu. Veahki lea nuvtá gitta 15 diimmu rádjái mánuš.

c) Ruovttubálvalus – veahki beaivválaš doaimmaide

Vai geahpeda ruovttu dilálašvuođa sáhtát don gii leat dikšu oažžut veahki beaivválaš doaimmaide dego čorgemii, bivttasbassamii dahje eará ruovttu barguide. Don oaččut veahki ruovttubálvalusas.

Eará doarjja gielddas oapmahaččaide

Mánáid fámuđuhttin

Oapmahašjoavkkut earenoamážit heivehuvvon mánáide ja nuoraide geain leat váhnemat geat buhčet psyhkalaččat. Mánáidvuoibmi fállujuvvo ovttasbargun Huddinge gielddain ja Psykiatri sörvestin (Psykiatriija lullioarji).

Oktavuođaváldin: Myra Hemmingsson, telefonnummar 0708-89 20 06

Váhnendeaivvadeamit ja oahppojoavkkut

Mii fállat dábálaš logaldallamiid ja váhnendoarjjaprográmma buot Botkyrka ássiide geain leat mánát, mii mearkaša sihke váhnemiid ja oapmahaččaid. Dus eai dárbbáš leat váttisvuođat leat váhnemin. Váhnencoahkkimiin beasat don searvat dutkanvuđot cavgilemiide ja rávvagiidda movt don sáhtát nannet du ja iežat máná oktavuođa ja garvit dárbbášmeahttun riidduid ja oažžut árgabeaivvi doaimmat buorebut. Don beasat lonohallat vásáhusaid eará váhnemiiguin, oažžut veahkkeneavvu mii mii láchčá gulahallama mánáinat ja gávdnat ođđa geainnuid mat eai leat nu riidát.

Oktavuođaváldin ja dieđiheapmi: duforalder@botkyrka.se dahje 08-530 610 00 ja jeara sin geat dollet váhnenkursu.

Go dieđihat iežat berostumi, muitte čállit e-bostii:

- Nama
- Adreassa
- Telefovdnanummara
- e-boastta
- Du máná/mánáid agi

ABC (buot mánát guovddážiš)

Háliidat go ovddidit du máná ovdáneami ja dearvvašvuoda? Lea go dus 3-12 jahkásaš mánát ja háliidat deaivat eará váhnemiid ja vásihit sin vásáhusaid movt lea váhnemin leat?

Čoahkkimat leat earret eará dan birra movt don váhnen sáhtát ovddidit iežat máná ovdáneami ja nannet máná jáhku iežas gálggai. Movt sáhttit mii oažžut daid lagas oktavuođaid doaibmat ja movt sáhttit mii unnidit riidduid bearrašis? Mii deaivvadit njeallje háve 1-3 vahku gaskkain ja ođđasisdeavvadeamis 2-3 mánu manjil.

Oktavuođaváldin ja dieđiheapmi: duforalder@botkyrka.se

Komet

Áigu unnidit riidduid ja vuostálasvuodaid du mánáin? KOMET lea váhnendoarjja mas lea ulbmil buoridit kommunikašuvnna gaskkal váhnemiid ja mánáid. KOMET lea strukturerejuvnon joavkkočoahkkimat váhnemiidda geat háliidit buoret gaskavuoda iežaset mánáide ja eanet posiitiiva bottuid ovttas. Čoahkkimat lea daid váhnemiid várás geain lea mánát gaskkal 3 ja 11 jagi ja geat vásihit ollu riidduid, suhttu ja vuorjama ruovttus.

Oktavuođaváldin ja dieđiheapmi: duforalder@botkyrka.se

Fáddádeavvadeamit nuoraidváhnemiidda

Fáddáeahkediid mannat mii čađa beaivválaš dilálašvuodaid maid eanas váhneamat lea vásihan ja leat oahppásat. Mii geahččat filmma, ja juogadit guhtet guimmiideamet vásáhusaid ja maid dutkan lea buktán ovdan.

Fáttát deavvademiide

- Nuorravuodaáigi, ođđa ceahkki ovdáneami ja gullelašvuhtii
- Riska- ja suddjenbealit
- váttisvuodát ja hástalusat
- fuomášit iežas

Oktavuođaváldin ja dieđiheapmi: duforalder@botkyrka.se

Bearašsuodjalus

Bearašsuodjalusas leat psyhkoterapevtalaččat oahppan bargit geat sáhttet veahkehit kommunikašuvdna- ja oktavuodaváttuiguin du gii leat rávis olmmoš. Ii čállojuvvo journála ja dat leat earenoamáš luhtolaččat. Don sáhtát leat namaheapme. Ságastallamat bistet 90 minuhta ja mákset 350 SEK / hávális.

Bearašráđđeaddin lea oktasaš olu gielddain. Danne válddát don gii ásat Botkyrkas oktavuoda bearašsuodjalusain Huddinge gielddas. Botkyrka gieldda ássiide máksojuvvo. Molssaevttolaš doaimmaheddjiid bálvalusat mat čužžot Huddinge gielddas ruovttusiiddus eai fátmmas Botkyrka gieldda ássiid.

Oktavuodaváldin: 08-535 300 00, e-boasta: huddinge@huddinge.se

Bearaš- ja váhnemiiddoárjja

Mii geat bargat bearaš- ja váhnendoarjumiin sáhttit addit dutnje rávvaga ja doarjaga du váhnenrollas. Min doarjja lea váhnemiidda geain leat mánát vuollel 18 jagi, mánáid ja nuoraide gitta 20 jagi rádjái ja eará deatalaš olbmuide du máná ja du bearraša lahka. Min luhtte oaččut don telefodnaráđđeaddima, individuála ráđđeaddima dahje doarjaga, bearašságastallamiid ja čoahkkimiid oapmahaččaiguin dahje eará olbmuiguin geat leat deatalaččat du bearrašii. Ovttas duinna mearridit mii guđelágan doarjja heive dutnje buoremusat.

oktavuodaváldin: 08-530 623 60 (mán-bearj diibmu 9.00 -12.00)